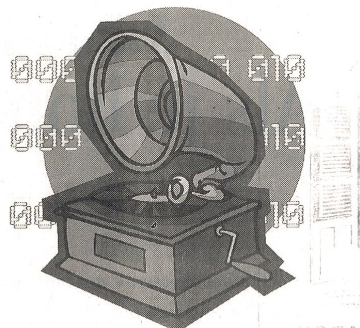
Toekomstmuziek klinkt!

Een halve eeuw geleden opgenomen. In lokale studio's van Hoyer en Henriquez. Lang vervlogen klanken. Wie luistert, wie kán er nog luisteren naar achtenzeventigtoeren platen? Hebt u die apparatuur nog? Heeft u die lakschijven niet al lang geleden gescheerd, of laten zeilen over de zoutpannen bij Jan Kock? Alle haren uit de baard getrokken van spijt? Nu, wees maar gerust, mijn kind, want een goede vrind heeft het op cd overgezet. Wees ik in een vorig artikel nog op het toekomstige aspect van deze wensdroom, nu is Diskonan Bieu dan tast- en hoorbaar!

Door Jeroen Heuvel

Het is een serie geworden van 30 cd's. De serie bevat 99% van de opnamen van lokale musici die tussen 1944 en circa 1958 zijn gemaakt in studio's op Curaçao en Aruba. Van de eerste opnames van Wim Statius Muller, kinderliedjes gezongen door Nilda Pinto, dansmuziek door o.a. Orquesta Concordia, Conjunto Cristal, Estrellas del Caribe en Sonora Antilliana, pianospel van Edgar Palm en Padú del Caribe, Arubaanse mariachi door Trio Sabaneta tot de muzik di zumbi van Plantijn en tambú door Colá en Petoi.
Zevenhonderd composities met Antilliaanse en Arubaanse muziek zijn weer toegankelijk gemaakt voor een groot publiek.

GOEDE VRIND

Wie is de goede vrind, zo gek om een dergelijke onderneming uit te voeren? Tim de Wolf is de naam, een veertigjarige man uit Nederland. Als ik hem voor het eerst ontmoet, voor dit interview, valt op hoe stevig hij doorstapt, gealarmeerd door de honden, om het hek open te maken en me binnen te laten op zijn logeeradres te Mahaai. Beelden van Holland komen boven: hardwerkende mensen, die een idee hebben, een plan maken en dat binnen een vooraf bepaalde tijd gaan volbrengen. Dan vallen zijn markant hoofd met de diepliggende ogen, hoge kaken en de uitstekende kin, kenmerk van daadkracht op en later, tijdens het gesprek, het stevige haar waar de vingers af en toe door kammen. Aan wie doet hij me toch denken? We lopen naar de porche, hebben het over koetjes en kalfjes, breken het ijs en dan weet ik het: Padú Lampe, daar lijkt ie op; Tim is een Hollandse Indiaan. En verhip: díe naam valt als een van de eerste in het vraaggesprek, als dat eenmaal op gang is gekomen.

PLATENGEKTE

Maar deze ontdekking hou ik nog even voor me. Eerst vertelt Tim over zijn platengekte. Als jongetje viste hij uit de prullenbak eens een 78-toeren plaat. Hij had in een tijdschrift gelezen dat je muziek van een plaat makkelijk kon horen met een zelfgemaakte naald: Rol een vel papier op als een puntzak en druk door de punt een spijkertje. Haal die door de schroef en luister. Het werkte en jonge Tim bedacht iets om de plaat rond te laten draaien in plaats van met de puntzaknaald rondjes op de stilliggende plaat te maken. De motor van een versleten brommer. Daarvoor moest hij eerst het middengat van de plaat uitboren en besefte toen dat het met de handboormachine ook wel ging, ook al had je dan niet beide handen vrij. De muziek klonk zo snel dat het op de lachspieren werkte. Vader zag hoe serieus zijn zoontje was en voor zijn tiende verjaardag kreeg Tim de oude Triotrack van hem cadeau. 'Zo'n goede pickup met drie snelheden.'
De gekte uitte zich in het afstropen van rommelmarkten op zoek naar 78-toeren platen. Engelstalig, Franstalig, Nederlands. Drie voor een gulden, of zo.
Op twintigjarige leeftijd snuffelt hij een stapeltje Arubaanse en Curaçaose platen op op een rommelmarkt in Hilversum. 'Dat klinkt leuk, het raakt een snaar, maar het blijft voorlopig bij dat ene stapeltje.'
Op zijn dertigste studeert hij af in de economie en sociale geschiedenis, met een onderzoek op verkeers-economisch gebied: "Effecten van spoorwegaanleg op bepaalde gebieden" en heeft hij een Antilliaanse vriendin. Wanneer hij aan haar moeder vraagt iets te vertellen over deze muziek van net na de oorlog, wimpelt ze die vraag af, maar als hij met het stapeltje met het label van Musika en Hoyco komt opdraven, beginnen de verhalen los te komen.
Zijn vriendin en hij besluiten om op vakantie te gaan naar haar vader op Curaçao.Het was zijn luchtdoop en na zes weken moesten ze weer terug. Maar hij was op Curaçao gevallen. En wist ook dat hij het wel een uitdaging zou vinden om alle 78-toeren platen te achterhalen. Aan de hand van de matrijsnummers moest dat te doen zijn!

GESCHIEDENIS

Kort na de tweede Wereldoorlog werden op Aruba en Curaçao een aantal opnamestudio's ingericht. Meestal achter in de muziek-en sportzaak. Hoyer in de Kerkstraat en Henriquez op de hoek van de Klip- en de Breedestraat. De opnames (ook gesproken brieven) werden dus achter in de winkel gemaakt, het persen gebeurde in het buitenland. Tussen 1947 en 1955 brengen deze studio's veel grammofoonplaten op de markt. Het zijn allen opnames van lokale ensembles en meestal worden eigen composities vastgelegd. De eerste composities van Antilliaanse bodem worden echter lang voor deze tijd opgenomen. In de Verenigde Staten. In 1927 wordt daar al werk opgenomen van o.a. Charles Maduro, Jules Blasini, Emirto de Lima, Johannes Petrus Boskaljon en diverse leden van de muzikale familie Palm. Echter, Amerikaanse musici vertolkten de stukken. Dit leidde er wel eens toe dat het resultaat teleurstellend is. Als de platen op het eiland aankomen, blijken tempo en accenten niet gespeeld zoals men gewend is.

De eerste opnamen ter plaatse zijn incidentele producties. De activiteiten van Charles Neme op Aruba en de vroege producties van Horacio Hoyer vallen hieronder, evenals een aantal opnamen dat in het kader van de verkiezingen wordt uitgegeven. De eerste die met een eigen label start, het Hoyco-label is in 1949 Horacio Hoyer. Een jaar later volgt Thomas Henriquez met Musika, in 1952 starten Rufo Wever en Juan 'Padú del Caribe' Lampe op Aruba het label Padú. Kleinere labels uit deze periode, beide op Aruba, zijn Caribia van Casper 'Cappy' Wever en Sabaneta Records van Geronimo 'Yonko' Winterdaal. Rondom 1955 komt een eind aan de periode van verhoogde lokale opnameactiviteit. Gezamenlijk hebben de maatschappijen dan ongeveer 650 opnamen uitgebracht. Hoyer richt zijn aandacht op zijn radiostation, waarvan de uitzendingen in maart 1954 begonnen zijn, Thomas Henriquez overlijdt in april 1955 en Padú Lampe en Rufo Wever achtten hun doel – stimulering van toerisme en verspreiding van de lokale muziek – bereikt.

Deze laatste doelstelling stemt overeen met die van de overige studio's. Het doel van de platenproductie is niet zozeer gericht op het verdienen van veel geld. De studio's zijn met betrekkelijk eenvoudige apparatuur uitgerust, de sfeer tijdens de opnamesessies is ontspannen en honoraria zijn een bijzaak. Over het algemeen wordt gewerkt met één microfoon. Taperecording staat in deze tijd nog in de kinderschoenen, vandaar dat opnamen direct op een lakplaat worden gesneden. Meestal worden ongeveer 1000 exemplaren geperst, in het buitenland. Het snijden van een grammofoonplaat is geen sinecure. Hierbij wordt materiaal uit de lakplaat gegutst zodat de groef ontstaat. Dit moet wel precies gebeuren, problemen als een ondiepe groef of vervorming liggen bij dit procédé op de loer terwijl ook ruis een voortdurende bedreiging vormt. Ook de microfoonplaatsing is kritisch. Tijdens de opnamen gaat nogal eens wat mis. Daarbij komt het verder voor dat musici niet op het afgesproken tijdstip opdagen of weigeren een bepaald stuk te spelen. Soms wordt te lang doorgespeeld, waardoor de plaat vol is voor de slotakkoorden klinken. En dan moest alles overgedaan worden...

Tim de Wolf, die vanaf jonge leeftijd een passie heeft voor muziek, viste eens als jongetje een 78-toeren plaat uit de prullenbak.

Met de komst van de radio, naast de genoemde Hoyer op Curaçao, startte ook in 1954 Radio Kelkboom op Aruba, kan de lokale muziek op voordelige wijze aan huis komen. En daarmee valt het doek voor de intensieve lokale opnameactiviteit[ii].

DE HOBBY SERIEUS

In 1990 komt Tim de Wolf voor de tweede keer naar Curaçao, Met Een Doel. Hij legt contact met Yapi Martijn en besteedt zijn vrije tijd aan zijn gekte, of liever zijn hobby. Beseffend dat het op deze manier wel nooit volledig, en zeker niet wetenschappelijk zal worden. Dan wordt Prins Claus 70 jaar. Hij richt voor zijn feest een fonds op, waar 5 miljoen gulden in komt, om onderzoeken te stimuleren die leiden tot herbelangstelling voor de eigen cultuur en geschiedenis, met name in voormalig gekoloniseerde samenlevingen. De Wolf dient een subsidieaanvraag in. Het duurt eventjes en er worden enkele aanpassingen gewenst, zoals dat het project ook moest inhouden alle platen te traceren; maar dan. In september 1997 krijgt hij groen licht. Met een hoogwaardige mobiele installatie, ten dele zelf gebouwd, speciaal ingericht voor het maken van kopieën van 78-toerenplaten op band, vertrekt De Wolf naar Curaçao en Aruba. Tim heeft al veel steun gekregen van de openbare bibliotheek met een uitgebreide platencollectie, nu kan hij ook bij allerlei particulieren gaan zoeken. Hij vindt wat hij zoekt. Met al deze verzamelingen was de serie compleet te maken. Thuis heeft Tim een eigen bedrijfje geluidstechniek, met als specialisatie het behandelen van oud geluidsmateriaal en daar werd het materiaal ontdaan van ruis en tikken en op cd gebrand.

DISCOGRAFIE

Ondertussen verscheen eind 1999 zijn boek *Discography of music from the Netherlands Antilles and Aruba, including a history of the local recording studios* bij de Walburg Pers te Zutphen. Naast de geschiedenis, gelardeerd met foto- en ander materiaal, bevat het boek een inventaris van de platen met de nodige achtergrondinformatie betreffende deelnemende musici, plaats en datum van opname en verdere omstandigheden. De uitgeverij doet helaas niet erg zijn best om het boek in de boekhandel alhier te krijgen, maar het boek is wel degelijk in de handel.

Aan het eind van het vraaggesprek zeg ik dat hij op Padú lijkt. In eerste instantie kijkt hij daar van op, maar als ik hem vertel waarom, zie ik hem in gedachten teruggaan. En dan vertelt hij: 'Ik was een keer op Aruba met zijn dochter aan het zwemmen. Verschillende mensen die ons toen in het water hebben gezien hebben haar later verbaasd medegedeeld dat ze haar met haar vader hebben zien zwemmen. Verbaasd, omdat iedereen weet dat Padú nooit en te nimmer de zee in gaat.'

De openbare bibliotheken van Curaçao en Aruba hebben afgelopen november ieder de unieke serie van 30 cd's kosteloos aangeboden gekregen.
Bij die gelegenheid heeft Tim laten zien wat een goede vrind hij is. Behalve dat hij deze monnikenklus heeft geklaard, heeft hij zomaar iut zichzelf aan allerlei belanghebbenden speciaal voor hen gebrande cd's gegeven, aan de dochter van Horacio Hoyer het complete oeuvre op fonografisch gebied van haar vader ('Altijd handig voor de viering straks in 2004 van het 50 jarig bestaan van Radio Hoyer', aldus Tim), aan René Rosalia alle tambú's uit de collectie, om enkele voorbeelden te noemen, maar hij heeft ook voor postbode op het eiland gespeeld, rondbrengen van de uitnodigingen, heeft zelf voor de drankjes voor de receptie gezorgd, nou ja, noem maar op.
Bij de overhandiging op 14 november waren veel van de 'oude' musici aanwezig en voor allemaal had Tim wel een speciaal woordje met een rake anekdote. 'De meeste Nederlanders zullen wel niet zo vlug even een tamboetje opzetten om er naar te luisteren, maar ik,' aldus Tim 'ben zo'n makamba die dat wel erg waardeert.' Scott Rollins ook, de eigenaar van het onlangs in Amsterdam opgerichte *Otrabanda Records*, die binnenkort met een handelseditie-cd van deze collectie op de markt komt.
Of zoals Oswin 'Chin' Behilia het op die avond verwoordde: '*Shonnan*, ik heb nu een *proverbio* leren kennen, die een leugen is.' En hij gebruikte zijn artistieke vrijheid om het gezegde enigszins aan te passen: 'Als De Wolf passie preekt, boer pas op je kippen. Beste mensen dat is een leugen want Tim preekt de passie maar wij zijn met alle kippen gebleven inclusief eieren!'

'Muziek onthult ons' over de cd: ABC Island Primer in juni. Aan het einde van dat artikel heb ik toen geschreven: "...verwijst hij naar een in 1999 bij dezelfde Walburg Pers verschenen Discography of Music from the Netherlands Antilles and Aruba, door Tim de Wolf. En als toegift verklapt hij dat er een dubbel-cd met een historische bloemlezing door deze man op stapel staat bij PANrecords in Leiden, met de (onaantrekkelijke) titel Diskonan bieu. 'Die man heeft een waanzinnige collectie van 78-toeren platen en in totaal meer dan 600 Antilliaanse liederen. Als dát mocht worden uitgegeven: dertig cd's vol,' likkebaardt Scott. Dat is toekomstmuziek..."

Bovenstaande informatie is terug te vinden in de discografie van Tim de Wolf.